

V. A. Fedoszov: Magyar - orosz nyelvi kontaktusok

Számos hazai russzistához jutott el az utóbbi időben Viktor Alekszandrovics Fedoszov (Vlagyimiri Pedagógiai Egyetem – Nyíregyházi Tanárképző Főiskola) kandidátus hézagpótló monográfiája, amely – mind kontakt nyelvészeti, mind metodikai szempontból – a szerzőre jellemző alaposággal és elvitathatatlan tudományos felkészültséggel – bő két évtized (1960-as – 1980-as évek) magyar–orosz nyelvi kapcsolatait vizsgálja érdemben konkrét nyelvi tényanyagra támaszkodva, kitűnő és újszerű metodológiai megközelítésben.

Nem lehet(ett) sosem vitatéma, hogy az akkori szovjet-orosz főiskolákra és egyetemekre került, leendő oroszstanárok tudatos és tudományos megalapozottságú „kapcsolt képzése” a Vlagyimiri Tanárképző Főiskola „magyar tagozatán” volt a leginkább nyomon követhető, amiben elvitathatatlan érdeme volt (és van) a monográfia szerzőjének, aki – a „kapcsolat képzésbe” ilyen vagy olyan okok miatt bevont számos kollégájával ellentétben – a magyar nyelv kitűnő ismerője ma is; egyben a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola Orosz Tanszékének oktatója.

Nem véletlen, hogy épp Vlagyimir lett a magyarországi hallgatók külföldi részképzésének a „fellegvára”, ahol csak 1986–1990 között több, mint 70(!) publikáció látott napvilágot a magyar hallgatók „részképzésének” speciális problémáiról, illetve számos vlagyimiri segédanyag járult hozzá a hallgatók tanórai és tanórán kívüli képzése hatékonyabbá tételéhez.

V. A. Fedoszov „tanár úr” 200 oldalt is meghaladó munkája 5 fejezetre tagolódik: 1. nyelvi kontaktusok megszervezése (9–45. lap); 2. A nyelvi kontaktusok irányítása (45–65. lap); 43. Lexika a nyelvi kontaktusokban (67–94. lap); 4. Fonetika a nyelvi kontaktusokban (98–125. lap); 5. Grammatika a nyelvi kontaktusokban (128–174. lap).

A szerző – nagyon helyesen – megkülönböztet természetes („öszönös”, nem irányítható) és mesterséges (nyelvileg irányítható, szervezett) nyelvi kontaktusokat, amelyek komplex vizsgálatát, illetve azok konkrét eredményeit tartalmazza Fedoszov kolléga monográfiája. Ezt a sajátos módszert azért kell hangsúlyoznunk, mert a hazai russzisztika történetében a magyar–orosz kontaktusok kutatása néha elsősorban a lexika (mint „áthatolható” és „nyitott részrendszer”) területére korlátozódott; az oroszba került magyar szavakra történt „hajtóvadászatra” szűkül – ezzel is bizonyítva a körülbelül 12 évszázados kapcsolataink tényét, amire már A.M.Rot professzor monográfiája (1973) is utalt.

V. A. Fedoszov komplex vizsgálata egyik pozitívumát abban látjuk, hogy a kontakt nyelvészet talán újra visszatér az Uriel Weinreich (1926–1967) által kijelölt útra – már a szóbeli kontaktusok kutatásának a preferálása vonatkozásában is.

A szerző hangsúlyozza, hogy a munkájában vizsgált időszak „legaktívabb nyelvi kontaktusai kerülnek leírásra” (175. lap), amelyek az orosz környezetbe került magyarországi hallgatók orosz kommunikációja során manifesztálódtak az orosz nyelvi rendszer különféle „alrendszerein” belül.

E sorok írója – sajnos – sosem jutott el „tanárkísérőként” a Vlagyimiri Tanárképző Főiskolára (mert Moszkvában és Leningrádban járt 1964-ben!), de a szerző élvezetes orosz stílusa és a tényanyag úgy mutatja be a nyelvi kontaktusok sokszínű realizálódását, hogy semmi kétsége sem maradt a több évtizedes vlagyimiri pedagógiai munka precizitása, lelkiismeretessége és eredményessége felől.

A recenzens nem hallgathatja el azt a tényt sem, hogy V. A. Fedoszov a témához tartozó szakirodalom (orosz, magyar, illetve az oroszra fordított angol nyelvű művek stb.) kitűnő ismerője a rövid cikkektől a monográfiáig, ami – sok egyéb pozitívum mellett – csak emeli a monográfia elvitathatatlan érdemeit és értékeit.

A munka végén közölt igen gazdag bibliográfia (179–212. lap) 56(!) publikációja fémjelzi V. A Fedoszov nevét, amelyek 1973 és 1989 között kerültek publikálásra orosz és külföldi folyóiratokban, gyűjteményes kötetekben, önálló kiadványokban stb.

A szerző bizonyára nem téved a monográfia utolsó bekezdésében sem, amikor prognosztizálja, hogy „a XXI. században az idegen nyelvek tanulása tömegesebbé válik, mint a XX. században, az oktatásuk pedig még inkább szakmai irányultságúbbá lesz” (178. lap), amit az európai integrálódásunk üteme is sürget számos kiemelt területen.

V.A. Fedoszov: Vengerszko-russzkije jazikovije kontakti, Bessenyei György Könyvkiadó, Nyíregyháza, 1997. 215 lap

PALOTAY FERENCNÉ DR. – DR. PORNÓI IMRE
Bessenyei György Tanárképző Főiskola
Nyíregyháza

„A gyermek évszázada”

– KONFERENCIA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIAÁN –

Hagyományokat felelvenítő és újratereítő igény vezette az MTA Pedagógiai Szakosztályát, amikor ezredvégi számvetésként megrendezte „A gyermek évszázada” c. konferenciát 1998. ápr. 21-én.

Az ünnepi számvetést *Báthory Zoltán* indította E. Kay munkásságának erjesztő hatását érzékelve. *Báthory* államtitkár meditált a mindnyájunkat okkal-joggal foglalkoztató Key-jóslat beváltása felett pro és kontra érveket felsorakoztatva. Egyfelől hivatkozott századunk gyermekellenes rémtetteire, másfelől gyermekbarát intézkedéseire.

A konferencia első előadója is ezen gondolatsoron futott végig. *Pukánszky Béla* E.Kay jóvondolásának forrásait tárta fel. Megállapította, hogy a gyermek felé forduló gyöngéd, empátikus figyelem első kifejezői, megfogalmazói Európában egy „rokonszakma” képviselői, az orvosok voltak.

Pukánszky ezt követően múlt századi kézikönyvek áttanulmányozásának tapasztalatairól számolt be. Az elemzés fő szempontjául a testi fenytéssel kapcsolatos állásfoglalást választotta.

Fáyné Dombi Alice Nagy László munkásságának gyermekvédelmi vonatkozásairól beszélt, kiemelve a Gyermektanulmányi Társaságban és a Gyermekvédő Ligában végzett tevékenységét.

Gordosné Szabó Anna, „A gyermekközpontú pedagógia egyik bölcsője- 125 éve született *Éltes Mátyás*” c. előadásában a magyar gyermek- és ifjúságvédelem fejlődésvonalát rajzolta meg, s ebbe ágyazva ismertette *Éltes Mátyás* pályájának jelentősebb állomásait. Értékelte *Éltes* gyermekközpontú pedagógiájának példaadó erejét.

Mesterházi Zsuzsa a különböző fogyatékossgú gyermekek és szüleik sorsának nehézségeiről, megpróbáltatásairól szólt előadásában.

Trencsényi László az európai gyermekmozgalmak fejlődésrajzának tipikus elemeit taglalta – főként a 4 H, a cserkészlet és az úttörőmozgalom alapján, mondandóját gazdag szépirodalmi példaanyaggal erősítve.

Hordós László és *Kozma Tamás, Nemes Lipót*: A külteki gyerek élete és jövője c. 1913-ból való munkája alapján rajzolta meg a magyar szociálpedagógia kezdeti szakaszát, kialakulását sokat mondó, ma is elgondolkodtató statisztikai kimutatásokat idézve *Nemes* dolgozatából.